

Konsekvente sanktioner og styrket kontrol med offentlige forsørgelsesydelse

Indledning

I Danmark har vi et velfærdssystem, der tilbyder et økonomisk sikkerhedsnet for borgere med brug for hjælp. Det er vigtigt, og det skal vi værne om. Men det svækker opbakningen og tilliden til vores velfærdssamfund, hvis vi oplever, at skattefinansierede velfærdsydelse udbetales til personer, som ikke har ret til dem.

Det er helt centralt, at borgere i det danske samfund får udbetalt den ydelse, de har ret til – hverken mere eller mindre. Og hvis personer ikke lever op til forpligtigelsen om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, skal der hurtigt falde en sanktion.

Derfor vil regeringen gøre det enklere for kommunerne at sanktionere, når en borger ikke står til rådighed, og skabe et mere konsekvent sanktionssystem.

Samtidig vil regeringen arbejde for, at der bliver sat en stopper for personer, som misbruger systemet og snyder sig til ydelse, og der skal rettes op på, at der ikke bliver udbetalt ydelse på grund af fejl hos myndigheder eller borgere.

Mere effektive og konsekvente sanktioner på kontanthjælpsområdet

Regeringen vil forenkle sanktionsreglerne, så kommunerne får lettere ved at administrere reglerne og begår færre fejl. Det vil også styrke borgernes retssikkerhed, og gøre det lettere for borgerne at forstå reglerne og konsekvenserne af ikke at stå til rådighed. Samtidig vil regeringen skærpe reglerne og på den måde understøtte, at borgerne reelt står til rådighed for arbejdsmarkedet eller en indsats, der kan bringe dem tættere på.

Forslagene berører ydelsesmodtagere i kontanthjælpssystemet: Kontanthjælpsmodtagere, uddannelseshjælpsmodtagere og integrationsydelsesmodtagere.

Regeringens forslag på sanktionsområdet er:

- Skærpet sanktion for uberettiget modtagelse af hjælp i udlandet og sort arbejde
- Sanktion ved manglende underskrivelse af medborgerskabserklæring
- De 74 beregnede dagssatser erstattes af 4 faste satser
- Rimelige grunde skal tænkes ind ved anvisning af tilbud
- Krav om aftale om jobsøgning og frist for at joblogge
- Skærpet rådighedssanktion (hjælp udbetales alene ved fremmøde) forenkles og udvides
- Sanktioner skal ikke kompenseres via boligstøtten
- Kortere vej fra forseelse til sanktion – mulighed for agterskrivelse
- Vejledningsindsatsen forenkles i forhold til omfang og indhold

- Præcisering af regler om udvidet partshøring af aktivitetsparate
- Udvidelse af mulighed for månedsvise opgørelse af sanktioner
- Nedsættelse af arbejdsgruppe med KL om it-understøttelse

Fakta om sanktioner

Manglende opfyldelse af rådighed sanktioneres i dag med enten periodesanktioner, punktsanktioner eller ophørssanktioner:

- Periodesanktioner giver et fradrag i hjælpen (dagssats), når en forseelse løber over tid. Det gælder fx, hvis borgeren udebliver fra tilbud eller samtaler, og indtil vedkommende igen kontakter jobcentret.
- Punktsanktioner gives som nedsættelse af hjælpen med et fast beløb (tre dagssatser) i de tilfælde, hvor en forseelse ikke løber over tid, fx hvis borgeren uden rimelig grund afviser tilbud om arbejde.
- Ophørssanktioner gives ved afslag på tilbud eller i form af en skærpet rådighedssanktion, hvis personen flere gange ikke har opfyldt sin rådighedsforpligtelse. Der kan igen gives hjælp, når personen opfylder sin rådighedsforpligtelse.

Skærpet sanktion for uberettiget modtagelse af hjælp i udlandet og sort arbejde

Det kan være underminerende for tilslutningen til det danske velfærdssamfund, hvis borgere, der modtager en offentlig ydelse, hvor der er pligt til at stå til rådighed for det danske arbejdsmarked, i stedet opholder sig længere tid i udlandet.

Regeringen foreslår derfor at skærpe de gældende sanktioner for personer, der uberettiget og mod bedre vidende har modtaget hjælp under ophold i udlandet.

For personer, der modtager en højere ydelse, lægges der op til, at hjælpen nedsættes med en tredjedel i 20 uger, og den resterende hjælp gøres tilbagebetalingspligtig.

For personer, der modtager en lavere ydelse, foreslås det, at der gives en sanktion på tre gange tre dagssatser, der fratrækkes i hjælpen med tre dagssatser pr. måned i de efterfølgende tre måneder. Derudover skal den del af hjælpen, der udbetales i 20 uger, tilbagebetales.

Regeringen foreslår derudover, at sanktioner for mod bedre vidende at tilsidesætte pligten til at oplyse om "sort arbejde" skærpes og forenkles efter samme model.

Sanktion ved manglende underskrivelse af medborgerskabserklæring

Det er en betingelse for meddelelse af tidsbegrænset opholdstilladelse, at udlændingen har underskrevet medborgerskabserklæringen, men der er ingen direkte sanktion på ydelsen ved manglende underskrivelse.

Regeringen foreslår, at der gives en engangssanktion på tre dagssatser ved manglende underskrivelse. Det svarer til niveauet for den punktsanktion, der fx gives ved afvisning af et jobtilbud. Sanktionen gives én gang ved nægtelse af underskrivelse.

De 74 beregnede dagssatser erstattes af fire faste satser

Der er i dag 74 sanktionssatser på kontanthjælpsområdet. Systemet med dagssatser kompliceres yderligere af, at hvis den månedlige hjælp til en borger er nedsat, eksempelvis grundet egne eller ægtefælles supplerende indtægter, nedsættes dagsatsen med samme andel.

Regeringen foreslår, at de nuværende 74 beregnede dagssatser erstattes med 4 faste dagssatser på henholdsvis 200, 400, 600 og 700 kr.

Rimelige grunde skal tænkes ind ved anvisning af tilbud

Kommunerne skal i dag tage stilling til, om der foreligger en rimelig grund, hvis en borger ikke opfylder sin pligt til at stå til rådighed ved at deltage i samtaler, tage imod henvist arbejde, uddannelse via uddannelsespålæg, tilbud eller beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. I lovgivningen er der formuleret en udtømmende liste med ti rimelige grunde til, at en borger ikke har pligt til at udnytte sine uddannelses- og arbejdsmuligheder.

Regeringen foreslår, at reglen med en udtømmende opremsning af rimelige grunde afskaffes, og at kommunerne allerede ved afgivelsen af fx et tilbud skal tage højde for, om borgeren har en rimelig grund til ikke at tage imod tilbuddet. Dermed vil borgeren helt fra starten få en indsats, som pågældende har forudsætninger for og pligt til at deltage i.

Krav om aftale om jobsøgning og frist for at joblogge

I dag er der ikke noget krav om, at kommunerne straks skal indgå aftale om, hvilke job borgerne skal søge, og inden for hvilken frist jobsøgningsaktiviteterne skal lægges i jobloggen. I dag bruges jobloggen kun af ca. 40 pct. af de jobparate kontanthjælpsmodtagere og integrationsydelsesmodtagere – på trods af, at det er et krav, at de skal dokumentere deres jobsøgning i jobloggen, og at målgruppen skal overholde de aftaler, der er indgået med jobcentret om jobsøgning.

Regeringen foreslår, at kommunerne ved den første samtale får pligt til at indgå en aftale med borgeren om jobsøgningsaktiviteterne. Det skal gælde for jobparate kontanthjælpsmodtagere og integrationsydelsesmodtagere samt åbenlyst uddannelsesparate uddannelseshjælpsmodtagere og integrationsydelsesmodtagere.

Skærpet rådighedssanktion (hjælp udbetales alene ved fremmøde) forenkles og udvides

Kommunerne kan efter de gældende regler give en såkaldt skærpet rådighedssanktion, hvor borgeren i op til tre måneder alene får udbetalt hjælp for de dage, hvor pågældende møder op i den aktivitet, som jobcentret har anvist.

Efter en anden bestemmelse kan kommunerne træffe afgørelse om, at hjælpen ophører, hvis en borger afviser et tilbud uden rimelig grund eller har gentagne udeblivelser, så det skal sidestilles med en afvisning. Hjælpen kan alene ophøre, hvis kommunen samtidig giver borgeren et åbent tilbud, så borgeren kan modtage hjælp igen ved fremmøde. Hvis borgeren er gift, ophører hjælpen også for ægtefællen.

Kommunerne har svært ved at skelne mellem de forskellige sanktioner og finder det bureaukratisk og dyrt, at der skal stilles et åbent tilbud til rådighed.

Regeringen foreslår, at reglerne forenkles, så kommunerne kan træffe afgørelse om en skærpet rådighedssanktion, allerede når borgeren har fået én afgørelse om en sanktion, mens den anden bestemmelse ophæves, så kommunerne ikke længere skal stille et åbent tilbud til rådighed. Som en yderligere skærpelse foreslås det, at sagen lukkes, hvis borgeren i en hel kalendermåned ikke møder op. Den pågældende vil på ny kunne ansøge om hjælp og få genoptaget hjælpen, hvis vedkommende i øvrigt opfylder betingelserne herfor, herunder rådighedsbetingelsen.

Sanktioner skal ikke kompenseres via boligstøtten

Når en borger får en rådighedssanktion, kan nedsættelsen af ydelsen blive delvist kompenseret ved en højere boligstøtte. Det sker for ca. 400 personer hver måned og er med til at udhule virkningen af sanktionerne.

Regeringen foreslår, at boligstøttereglerne ændres, så borgere, der får nedsat hjælpen som følge af sanktioner, ikke kompenseres for det ved at modtage mere i boligstøtte.

Kortere vej fra forseelse til sanktion – mulighed for agterskrivelse

For at sanktioner kan give den ønskede effekt og ændre borgernes adfærd, kan det være afgørende, at der er en tæt tidsmæssig sammenhæng mellem pligter og sanktioner. Der kan imidlertid gå lang tid, fra man begår en forseelse, til man bliver pålagt en sanktion – i gennemsnit 34 dage fra forseelse til sanktion.

Regeringen foreslår, at kommunerne får mulighed for at sende en partshøring og afgørelse i samme brev til både jobparate og uddannelsesparate. Det skal fremgå af brevet, hvilken afgørelse kommunen agter at træffe, fx nedsættelse eller bortfald af hjælpen, hvis ikke vedkommende inden for en angiven frist kommer med yderligere oplysninger til sagen.

For aktivitetsparate foreslås det, at der fortsat skal være personlig kontakt mellem kommunen og borgeren, inden pågældende får en sanktion.

Vejledningsindsatsen forenkles i forhold til omfang og indhold

Når kommunerne træffer afgørelse om sanktioner, bliver afgørelsen ofte hjemvist eller ændret af Ankestyrelsen, fordi kommunerne ikke har levet op til deres vejledningsforpligtelse.

Regeringen foreslår, at kommunernes vejledningsindsats forenkles både i forhold til indhold og omfang. Kommunen skal kun ved den første henvendelse om hjælp vejlede borgeren om rettigheder og pligter, og herefter skal vejledningen udleveres eller gøres tilgængelig for borgeren, fx hvert halve år.

Præcisering af regler om udvidet partshøring af aktivitetsparate

For aktivitetsparate gælder der særlige regler om personlig kontakt, også kaldet udvidet partshøring. Inden borgeren får nedsat eller stoppet hjælpen, skal kommunen have udtømt alle rimelige muligheder for at komme i personlig kontakt med

den enkelte borger med henblik på at vurdere, om der foreligger en rimelig grund til at udeblive fra fx et tilbud eller samtale.

Kommunerne laver mange fejl i sager om udvidet partshøring af aktivitetsparate. Regeringen foreslår derfor, at det præciseres, hvad der er en tilstrækkelig indsats fra kommunens side for at komme i personlig kontakt med borgeren.

Udvidelse af muligheden for månedsvis opgørelse af sanktioner

I forbindelse med den skærpede rådighedssanktion foretager kommunen i dag opgørelsen af de dage, hvor borgeren er mødt frem i den aktivitet, som kommunen skal anvise vedkommende, én gang om måneden. Det kan fx være fra den 15. i én måned til den 14. i den efterfølgende måned. For øvrige udeblivelser eller undladelser, der kan medføre sanktioner, må kommunerne ikke foretage en samlet opgørelse. I stedet skal kommunerne foretage partshøring og træffe afgørelse i tilknytning til den enkelte forseelse.

Regeringen foreslår, at muligheden for at foretage en samlet månedlig opgørelse, der gælder for sanktioner ved udeblivelse fra tilbud og i forbindelse med den skærpede rådighedssanktion, udvides til så vidt muligt også at gælde for de øvrige periode- og punktsanktioner.

Det skal samtidig gøres til en betingelse, at kommunen kun kan udnytte muligheden, hvis kommunen kontakter borgeren i umiddelbar tilknytning til forseelsen og gør opmærksom på forseelsen samt den forestående sanktionering.

Nedsættelse af arbejdsgruppe med KL om it-understøttelse

Flere af regeringens forslag om sanktioner stiller krav til tilvejebringelse af en række it-mæssige rammebetingelser, som er en forudsætning for at opnå det fulde potentiale af forslagene og en langt højere grad af tidsmæssig sammenhæng mellem forseelse og sanktion og dermed adfærdsregulerende virkning.

Regeringen foreslår, at der nedsættes en fælles arbejdsgruppe, som KL også har foreslået, med deltagelse af Beskæftigelsesministeriet og KL.

Styrket kontrol med offentlige ydelser

Regeringen vil skabe mere og bedre kontrol med udbetaling af offentlige forsørgelsesydelse, der skal forhindre misbrug og fejludbetalinger.

Regeringens forslag på kontrolområdet er:

- Kommunerne får pligt til at politianmelde borgere, som opholder sig længere tid i udlandet og uberettiget modtager hjælp
- Tilsyn i lufthavne med, at borgere ikke uberettiget har modtaget ydelser under udlandsophold.
- Bedre muligheder for kontrol med bopæl og samleverstatus via nye registre
- Registersamkøring anvendes til at understøtte vejledende og forebyggende indsatser
- Mulighed for at videregive basisoplysninger om borgere i fremsendte kontrolsager, så kommunerne ikke manuelt selv skal indhente dem
- Benchmark af kommunernes brug af fremsendte kontrolsager

- Registersamkøring til sikring af at indsatte ikke fejlagtigt får udbetalt ydelser
- Mulighed for at Ankestyrelsen undersøger sagsbehandlingen på Udbetaling Danmarks sagsområder

Pligt til politianmeldelse ved længere tid i udlandet med uberettiget hjælp

Der sker i dag kun politianmeldelser for et begrænset antal af de personer, der uberettiget har hævet ydelser under ophold i udlandet.

Regeringen foreslår, at kommunerne får pligt til at indgive politianmeldelse om socialt bedrageri i sager, hvor der uberettiget og mod bedre vidende er modtaget forsørgelsesydelse under ophold i udlandet i mere end 14 dage. Det skal gælde uanset, hvor personen har opholdt sig, og uanset omstændighederne for opholdet.

Genindførelse af lufthavnstilsyn

Borgere skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis de modtager fx kontanthjælp, og skal derfor som udgangspunkt opholde sig i Danmark.

Med finanslovsaftalen for 2018 blev det aftalt at genindføre lufthavnstilsyn, der kan medvirke til at opdage personer, der uberettiget har modtaget en ydelse under ophold i udlandet.

Bedre muligheder for kontrol af bopæl og samleverstatus

En række offentlige forsørgelsesydelse er afhængige af, hvor borgeren opholder sig, og om borgeren er enlig eller samboende. En persons reelle bopæl kan i nogle tilfælde være vanskeligt at fastslå, og oplysningerne hentes i dag manuelt fra sag til sag.

Regeringen foreslår, at Den Fælles Dataenhed i Udbetaling Danmark får mulighed for at samkøre registre, som kan bruges til at fastslå, om en person har haft bopæl på en given adresse.

Mulighed for registersamkøring for at mindske fejludbetaling af ydelser som følge af borgeres fejl og forglemmelser

Mange borgerfejl kan skyldes tvivl om reglerne eller forglemmelser. En mere målrettet information til borgerne kan have en præventiv effekt på, om borgerne overholder reglerne.

Regeringen foreslår, at Udbetaling Danmark får hjemmel til at registersamkøre med henblik på at identificere borgere, som er i en målgruppe for vejledende og forebyggende indsatser.

Mulighed for at videregive basisoplysninger om borgere, så kommunerne ikke manuelt selv skal indhente dem

Udbetaling Danmark har i dag kun adgang til at give kommunen det direkte resultat af registersamkøring og kan ikke fremsende andre relevante oplysninger.

Regeringen foreslår, at Den Fælles Dataenhed i Udbetaling Danmark får mulighed for at videregive en række basisoplysninger om ydelsesansøgere og -modtagere til

brug for den konkrete sagsbehandling, så kommunen ikke selv manuelt skal indhente disse oplysninger.

Benchmark af kommunernes brug af fremsendte kontrolsager

Kerneopgaven for Den Fælles Dataenhed i Udbetaling Danmark er at understøtte kommunernes kontrolindsats ved på baggrund af registersamkøringer at sende kontrolsager til kommunerne.

Evalueringen af Den Fælles Dataenhed i Udbetaling Danmark viser, at der både i kommunerne og i Udbetaling Danmarks egen kontrolenhed er et væsentligt potentiale for at anvende dataenhedens leverancer yderligere.

Regeringen foreslår, at der etableres en offentlig benchmark-baseret monitorering af kommunernes brug af dataenhedens leverancer og kontrolresultater.

Registersamkøring til sikring af at indsatte ikke fejlagtigt får udbetalt ydelser

Udbetaling af sociale ydelser ophører under frihedsberøvelse på en af kriminalforsorgens institutioner. Underretningen om frihedsberøvelse er i dag en manuel proces, hvor Kriminalforsorgen slår op i indkomstregistret med henblik på at tjekke, om den indsatte modtager ydelser.

Regeringen foreslår, at Kriminalforsorgen eller Udbetaling Danmark får mulighed for at samkøre oplysninger om indsættelse i og løsladelse fra fx fængsler med oplysninger om, hvem der modtager relevante ydelser. Derved kan ydelser hurtigt stoppes, og ydelser, som skal genudbetales, kræver ikke genansøgning.

Mulighed for at undersøge Udbetaling Danmarks sagsbehandling

I dag kan Ankestyrelsen kun undersøge konkrete klagesager fra Udbetaling Danmark.

Regeringen foreslår, at der skabes mulighed for, at beskæftigelsesministeren af egen drift eller efter forslag fra Ankestyrelsen kan bede Ankestyrelsen om at foretage generelle undersøgelser på de områder, som Udbetaling Danmark varetager.

Det vil harmonisere reglerne for Ankestyrelsens kompetence til at foretage undersøgelser med Arbejdsmarkedets Erhvervssikring.